

Huishoudens waarvoor een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling¹: wat zijn hun kenmerken?

Caroline Jeanmart, sociologe, Observatorium Krediet en Schuldenlast

1. Context: welke gegevens zijn beschikbaar?

Momenteel zijn de gegevens over het sociaaleconomisch profiel van personen met overmatige schuldenlast of grote financiële moeilijkheden in België beperkt. Deze personen kunnen verdeeld worden in twee groepen op basis van de acties die ondernomen worden om het hoofd te bieden aan de situatie:

- (1) Degenen die een beroep doen op een professionele schuldbemiddelaar (schuldbemiddelingsdiensten (SBD), advocaten, notarissen of gerechtsdeurwaarders die aan schuldbemiddeling doen);
- (2) Degenen die "zich alleen redden" door bijvoorbeeld rechtstreeks met hun schuldeisers te onderhandelen of die trachten alternatieve oplossingen te vinden (beroep op hun sociaal netwerk, op niet-gespecialiseerde professionals (verzekeraars, boekhouders, documentatie zoeken, enz.).

Voor zover ons bekend, zijn er geen gegevens beschikbaar waarmee de tweede groep gekenschetst kan worden. De enige betrouwbare gegevens betreffen personen die een beroep doen op een professionele schuldbemiddelaar. Aan de ene kant publiceren het Observatorium Krediet en Schuldenlast² en het Vlaams Centrum Schuldenlast³ gegevens over het sociaaleconomische profiel en de kenmerken van de schuldenlast van personen die een beroep doen op een door het Waalse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap erkende schuldbemiddelingsdienst. Aan de andere kant registreert de Centrale voor kredieten aan particulieren van de Nationale Bank van België⁴ de wanbetalingen van personen die een krediet hebben afgesloten en enkele kenmerken van personen die toegelaten zijn tot de procedure van collectieve schuldenregeling, ongeacht of zij al dan niet een krediet hebben afgesloten. De presentatie van Helga De Doncker deze voormiddag geeft een overzicht van deze laatste categorie.

De presentatie van Hans Ledegen van het Vlaams Centrum Schuldenlast tijdens dit colloquium schetst de sociaaleconomische kenmerken van de personen die een beroep doen op een schuldbemiddelingsdienst. Maar hoe zit het met het profiel van de personen die zich tot een andere professionele schuldbemiddelaar wenden?

Het doel van het hier voorgestelde beschrijvend en verkennend onderzoek is de kennis over de kenmerken van de huishoudens in schuldbemiddeling te verdiepen door de bestudeerde

¹ In dit document bedoelen wij met "advocaten-bemiddelaars" zowel de advocaten die door een rechter aangewezen worden in het kader van een procedure van collectieve schuldenregeling als de advocaten die aan niet-gerechtelijke bemiddeling doen.

² Jaarlijks evaluatieverslag "Prévention et traitement du surendettement en Wallonie".

³ Tweejaarlijks verslag "Vlaamse gezinnen in budget- en / of schuldhulpverlening: cijfergegevens".

⁴ Jaarlijks statistisch verslag.

personen en het type professional tot wie zij zich wenden, uit te breiden. Het Observatorium heeft zich gefocust op personen voor wie een advocaat optreedt; naast de SBD'en doen deze professionals het vaakst aan schuldbemiddeling. Het onderzoek was gericht op twee soorten gegevens: bepaalde sociodemografische kenmerken maar ook de kenmerken van de schuldenlast van de personen die op een beroep doen op die professionals.

2. De advocaten-bemiddelaars en hun cliënten: methodologische aspecten

Er werden twee onderzoeken naast elkaar uitgevoerd om het profiel op te stellen van personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling. De vraag waarop een antwoord werd gezocht, is: *wat zijn de sociaaleconomische kenmerken van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling?*

Er werd een online-enquête met 13 vragen verzonden naar advocaten die ingeschreven zijn bij een Belgische balie. In deze enquête werden algemene vragen aan hen gesteld over het profiel van de personen die zich in het kader van een schuldbemiddeling tot hen wenden. Tussen mei en augustus 2013 namen 227 advocaten aan de enquête deel (109 Franstalige advocaten en 118 Nederlandstalige advocaten).

Via een onderzoek in alle Belgische gerechtelijke arrondissementen konden eveneens gegevens verzameld worden uit de door een advocaat behandelde schuldbemiddelingsdossiers. In totaal werden tussen april en mei 461 dossiers geraadpleegd.

De methodologische aspecten van deze twee enquêtes werden uiteengezet door Denis Martens tijdens zijn presentatie van vanochtend⁵.

Deze resultaten zijn een weergave van deze twee enquêtes en helpen een aspect uit te diepen waarover, tot dusver, geen gegevens beschikbaar waren. Gezien het verkennende karakter van deze enquêtes is voorzichtigheid geboden met betrekking tot de cijfergegevens die eruit voortvloeien. De lezer moet de voorgestelde gegevens als tendensen zien en niet als absolute gegevens.

De resultaten over de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling werden vergeleken met de resultaten voor de personen die een door het Waals Gewest en de Vlaamse Gemeenschap⁶ erkende schuldbemiddelingsdienst raadplegen (dit zijn in totaal 5.868 dossiers). Er werd een antwoord gezocht op de vraag: *Is het sociaaleconomisch profiel van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling vergelijkbaar met dat van de personen die aankloppen bij een SBD?* Het antwoord op deze vraag zal, via de uitbreiding van de bestudeerde personen in schuldbemiddeling, een betere kijk geven op de kenmerken van de personen die een beroep doen op een professional en helpen om de preventiemaatregelen beter af te stemmen op elk van beide groepen.

⁵ Alle methodologische aspecten van deze twee enquêtes zijn beschikbaar op de website www.observatoire.credit.be.

⁶ De lezer moet er rekening mee houden dat de steekproefmethoden voor beide enquêtes niet identiek zijn. De enquêtes gaan echter over vergelijkbare thema's. Alleen de vragen die gemeenschappelijk zijn voor de twee gewestelijke enquêtes werden in aanmerking genomen. Om voor beide gewesten een unieke en vergelijkbare database te verkrijgen, werd een specifieke weging toegepast op basis van het totaal aantal in ieder van de twee gewesten gesubsidieerde dossiers. Het Observatorium Krediet en Schuldenlast bedankt het Vlaams Centrum Schuldenlast omdat het zijn toestemming gegeven heeft om voor dit colloquium zijn database te gebruiken.

3. Welke personen met financiële moeilijkheden wenden zich tot advocaten?

Voor elk van de in dit deel bestudeerde variabelen zullen wij, in een eerste fase, de kenmerken onderzoeken van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling. In een tweede fase zullen deze gegevens vergeleken worden met de kenmerken van personen die een beroep doen op een SBD teneinde de specifieke kenmerken te belichten van de cliënten in schuldbemiddeling bij een advocaat.

3.1. Gemiddeld 43 jaar

De gemiddelde leeftijd van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling is 43 jaar⁷. De personen die het meest vertegenwoordigd zijn bij advocaten zijn 26 tot 35 jaar oud, gevolgd door de personen van 36 tot 45 jaar en de personen van 46-55 jaar. De leeftijdsgroep van 26-55 jaar vertegenwoordigt dus meer dan driekwart (79,8%) van de cliënten van advocaten in het kader van een schuldbemiddeling. De personen van de leeftijdsgroepen die het minst vaak een advocaat raadplegen, zijn jongeren (jonger dan 25 jaar) en ouderen (ouder dan 65 jaar).

Tabel 1. Gemiddelde leeftijd en leeftijdsgroepen van de personen (verzoekers en echtgenoten) voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling

	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers	Gegevens voor de Belgische bevolking ⁸ (2012)
Gemiddelde leeftijd	43 jaar	44 jaar	
Minder dan 25 jaar	5,3%	7,7%	28,7%
26-35 jaar	28,3%	24,5%	12,5%
36-45 jaar	26,7%	24,9%	14,1%
46-55 jaar	24,8%	23,2%	14,9%
56-65 jaar	10,3%	13,9%	13,2%
Meer dan 65 jaar	4,6%	5,8%	16,9%

Als we deze gegevens vergelijken met de bij de SBD'en verzamelde gegevens, dan zien we dat de tendensen in beide groepen bijna identiek zijn. De professionele schuldbemiddelaars worden dus het vaakst geraadpleegd door personen uit de leeftijdsgroep tussen 25 en 55 jaar. Deze zijn trouwens veel meer vertegenwoordigd bij de professionele schuldbemiddelaars, in vergelijking met de algemene Belgische bevolking (meer dan 70% tegenover 41,5%).

Deze leeftijdsgroepen komen overeen met de fasen van het leven waarin het gebruikelijk is om met een vastgoedproject te starten, een gezin te stichten of persoonlijke projecten te ondernemen die extra kosten met zich meebrengen en waarvoor sommige huishoudens kredieten sluiten met het oog op de uitvoering ervan.

⁷ In de online enquête werden aan de advocaten geen vragen gesteld over de leeftijd van hun cliënten. Deze gegevens zijn gebaseerd op de 461 geanalyseerde dossiers die door de advocaten behandeld zijn in het kader van een gerechtelijke schuldbemiddeling (collectieve schuldenregeling).

Voor heel dit document geldt dat indien niet naar de online enquête verwezen wordt, er, om redenen van prioriteit en invultijd, over het aspect in kwestie geen vragen gesteld werden aan de advocaten.

⁸ Aangezien de laatste beschikbare gegevens van het FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie over de verdeling van de in Belgische residentie bevolking per leeftijdsgroep dateren van 2008, hebben wij prognoses gemaakt voor de gegevens van 2012 door de beschikbare gegevens van de vorige jaren te extrapoleren. Zo hebben wij de evolutie van de Belgische residentie bevolking per leeftijdsgroep tussen 2006 en 2007 en die tussen 2007 en 2008 berekend. Wij hebben vervolgens de gemiddelde evolutie tijdens deze twee jaren berekend en dit resultaat overgedragen naar de jaren 2009, 2010, 2011 en 2012.

Hoewel de activa in hoofdzaak vertegenwoordigd zijn in beide groepen, lijkt het erop dat zij iets talrijker zijn bij de advocatenkantoren (79,8%) dan bij de SBD'en (72,6%). De leeftijdsgroep onder de 25 jaar is iets meer vertegenwoordigd bij de SBD'en dan de leeftijdsgroep boven de 65 jaar.

3.2. Vooral alleenstaanden

Volgens de analyse van de dossiers zijn de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling voor meer dan 60% alleenstaande volwassenen met of zonder kind(eren) (62,6%). Bijna de helft van de mensen die een beroep doen op een advocaat in het kader van een schuldbemiddeling heeft minstens één kind (48,8%).

De advocaten die de online enquête beantwoord hebben, noemen soortgelijke tendensen, met als nuance dat alleenstaande volwassenen met (een) kind(eren) in de meerderheid zijn, op de voet gevolgd door alleenstaanden zonder kinderen en koppels met (een) kind(eren).

Uit beide bij de advocaten gevoerde enquêtes blijkt dus onbetwistbaar dat alleenstaanden (met of zonder kind) en personen (al dan niet koppels) met (een) kind(eren) het vaakst een beroep doen op advocaten die aan schuldbemiddeling doen.

Tabel 2. Soorten huishoudens van de personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling⁹

	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Alleenstaande volwassene (zonder kinderen)	36,8%	43,5%
Alleenstaande volwassene met kind(eren)	25,8%	18,5%
(Echt)paar zonder kinderen	9,4%	9,3%
(Echt)paar met kind(eren)	23%	19,3%

Als deze gegevens vergeleken worden met die van de SBD'en, dan lijken alleenstaanden zonder kind iets meer vertegenwoordigd te zijn bij de SBD'en en eenoudergezinnen vaker tot de cliënten van de advocaten te behoren. Het publiek van de SBD'en en de advocaten bestaat voor meer dan 60% uit alleenstaanden (met of zonder kind(eren)). De personen (alleenstaanden of koppels) met kind(eren) zijn iets minder vertegenwoordigd bij de SBD'en (37,8%) dan binnen de advocatenkantoren (48,8%).

Uit de resultaten in hun totaliteit kunnen we besluiten dat koppels zonder kinderen minder vaak een professional opzoeken in het kader van een schuldbemiddeling. We kunnen ervan uitgaan dat deze koppels zonder kinderen minder door financiële moeilijkheden getroffen worden dan andere soorten gezinnen, aangezien zij met twee zijn om de courante kosten van het levensonderhoud te dragen zonder dat zij te maken krijgen met de kosten die kinderen met zich meebrengen (kinderdagverblijf, school, voeding, enz.). Globaal gesproken zouden deze koppels zonder kinderen, zelfs als één van beide personen niet werkt, beter bestand zijn tegen financiële problemen.

⁹ Deze gegevens zijn niet beschikbaar voor de hele Belgische residentie bevolking.

Verder blijkt ook duidelijk dat het publiek in schuldbemiddeling voornamelijk bestaat uit alleenstaanden, ongeacht of zij al dan niet kinderen hebben (voor meer dan 60%). De alleenstaanden worden dus het meest getroffen door financiële moeilijkheden en hebben dus de meeste problemen om hun kosten te betalen. De enquête bij de advocaten ondersteunt deze conclusie alleen maar.

3.3. Opleidingsniveau

Uit de getuigenissen van schuldbemiddelaars blijkt dat de kennis van het opleidingsniveau geen essentieel element is om hun werk goed uit te voeren. Deze informatie wordt trouwens zelden vermeld in de dossiers van de advocaten of van de bemiddelaars die werkzaam zijn binnen een SBD. Voor de analyse van de problematiek is het opleidingsniveau een essentieel element. Deze variabele is namelijk gecorreleerd met andere variabelen, zoals het beroepsstatuut, het inkomensniveau en het risico van werkloosheid. Hij is eveneens een indicator voor de beheercapaciteiten van personen en voor de mate waarin ze in staat zijn met cijfers om te gaan, op situaties te anticiperen en hun inkomsten en uitgaven te ramen.

In de online enquête werd aan de advocaten naar het opleidingsniveau van hun cliënten in schuldbemiddeling gevraagd. Hieruit bleek dat de meerderheid van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling het lager secundair onderwijs voltooid heeft. In volgorde van frequentie gevolgd door personen die hun basisonderwijs hebben afgerond en door personen zonder diploma. We kunnen dus concluderen dat de overgrote meerderheid van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling hoogstens het lager secundair onderwijs heeft voltooid.

Tabel 3. Frequentie¹⁰ van de opleidingsniveaus van de personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling

	Gegevens uit de online enquête bij de advocaten	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Frequentie 1	Lager secundair onderwijs	Hoger secundair onderwijs
Frequentie 2	Lager onderwijs	Lager secundair onderwijs
Frequentie 3	Geen diploma	Geen diploma
Frequentie 4	Hoger secundair onderwijs	Lager onderwijs
Frequentie 5	Hoger onderwijs niveau bachelor/graduaat	Hoger onderwijs niveau bachelor/graduaat
Frequentie 6	Hoger onderwijs niveau master/licentie	Hoger onderwijs niveau master/licentie

De personen die een beroep doen op een schuldbemiddelingsdienst blijken een relatief hoger opleidingsniveau te hebben dan degenen die een advocaat raadplegen. Uit de enquête die gevoerd werd bij de Waalse en Vlaamse SBD'en blijkt dat de personen die op hen een beroep doen meestal een diploma hoger secundair onderwijs hebben. In volgorde van frequentie, gevolgd door de personen die het lager secundair onderwijs afgerond hebben en de personen zonder diploma.

Wanneer we de resultaten in hun totaliteit beschouwen, dan zouden de personen die in het kader van de schuldbemiddeling een beroep doen op een professional, hoogstens het hoger secundair onderwijs voltooid hebben. De personen die hogere of universitaire studies hebben aangevat, zijn in sterke mate ondervertegenwoordigd.

¹⁰ Voor deze variabele hebben wij geen cijfergegevens inzake frequentie, maar wel een rangschikking in volgorde van frequentie.

3.4. Vooral huurders

De personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling huren voornamelijk hun woning (82,1%). In volgorde van frequentie, gevolgd door personen die door een derde (familie, vriend, enz.) gehuisvest worden, op de voet gevolgd door eigenaars met of zonder lopend hypothecair krediet.

Tabel 4. Soorten woning van personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling		
	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Huurder private woning	67,2%	51,1%
Huurder sociale woning	14,9%	29,6%
Eigenaar met of zonder een lopend hypothecair krediet	8%	11,3%
Onderdak (vriend, familie of kennis)	8,6%	3,4%

Als we het soort woning vergelijken van de personen die in het kader van een schuldbemiddeling een beroep doen op een advocaat of een SBD, dan zien we dat in beide groepen meer dan 80% huurders aanwezig zijn (82,1% bij de advocaten en 80,7% bij de SBD'en). Er zouden evenwel bijna twee keer zoveel personen met een sociale woning of een woning met een middelhoge huur een SBD raadplegen als een advocaat. Er kan verondersteld worden dat de personen met schuldbemiddeling bij een SBD in contact komen met hulpcircuits die hun de mogelijkheid bieden een beroep te doen op uiteenlopende en meerdere sociale steunmaatregelen zoals de toegang tot sociale woningen, de toegang tot energiecheques, enz.

Het lijkt er ook op dat personen in schuldbemiddeling bij een SBD vaker dan personen die een advocaat raadplegen eigenaar zijn van hun eigen woning. We kunnen aannemen dat advocaten vaker als bemiddelaar aangewezen worden in het kader van een collectieve schuldenregeling dan SBD'en. Bovendien zijn de gegevens die verzameld werden in de door de advocaten behandelde dossiers hoofdzakelijk afkomstig van aanzuiveringsregelingen of van ontwerpen van aanzuiveringsregelingen. Dat het onroerend goed van de verzoeker verkocht werd vóór de opstelling van het ontwerp van aanzuiveringsregeling is derhalve een verklaring voor het feit dat de personen voor wie een advocaat als bemiddelaar optreedt (bij een CSR) minder vaak eigenaar zijn (ze zijn het niet meer) dan degenen die een SBD raadplegen (voor een niet gerechtelijke bemiddeling). De personen die toegelaten worden tot de procedure van collectieve schuldenregeling en eigenaar zijn, zouden dus ondervertegenwoordigd zijn in onze steekproef doordat het pand reeds verkocht werd vóór de opstelling van het ontwerp van regeling.

3.5. Zonder beroepsactiviteit

Uit de analyse van de dossiers blijkt dat de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling voor de helft geen beroepsactiviteit hebben, of ze nu werkloos, werkzoekend, arbeidsongeschikt, invalide of student zijn. Ze zijn voor 40%

loontrekkend of daarmee gelijkgesteld¹¹. Bij deze personen zijn de bedienden en arbeiders uit de overheidssector in dezelfde mate aanwezig (ongeveer 20%). Zelfstandigen en werknemers uit de overheidssector vertegenwoordigen een minderheid (minder dan 1%).

De advocaten die de online enquête beantwoord hebben, vermelden dezelfde tendensen, hoewel ze suggereren dat de (brug)gepensioneerden een beetje meer vertegenwoordigd zijn dan de analyse van de CRS-dossiers laat uitschijnen.

Tabel 5. Beroepsstatuten van de personen (verzoekers en echtgenoten) voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling

	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Zonder beroepsactiviteit ¹²	50,2%	61,6%
Loontrekkenden en daarmee gelijkgestelden	40,8%	37,6%

Hier ziet het ernaar uit dat het profiel van personen voor wie een advocaat aan schuldbemiddeling doet, verschilt van het profiel van de personen die een SBD raadplegen. De advocaten worden vaker dan de SBD'en geraadpleegd door personen die een beroepsactiviteit uitoefenen (40,8% tegenover 37,6%). Dit kan deels verklaren waarom ze een beroep doen op een advocaat. Aangezien zij over een professioneel netwerk beschikken, zouden zij zich namelijk meer tot een ander hulpcircuit richten dan dat van personen met een SBD, die minder gewend zijn om een beroep te doen op sociale bijstand.

Als we kijken naar koppels waarvoor de gegevens over het beroepsstatuut beschikbaar zijn, dan zien we dat koppels die zich tot een SBD wendden meer vertegenwoordigd zijn in de categorie "twee inactieven" (36,9% tegenover 31,7 %, tabel 5). Advocaten die aan schuldbemiddeling doen zouden vaker dan SBD'en ingezet worden door koppels van wie minstens één persoon werkloos is (68,3% tegen 63,1%). Dit verklaart waarom loontrekkenden en daarmee gelijkgestelden iets meer bij advocatenkantoren te rade gaan dan bij SBD'en, zoals getoond in Tabel 6.

Tabel 6. Activiteitstatuten van koppels voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling

	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Twee inactieven ¹³	31,7%	36,9%
Twee actieven (loontrekkenden en daarmee gelijkgestelden)	25%	26,5%
Eén actieve en één inactieve	43,3%	36,6%
Minstens één actieve	68,3%	63,1%

3.6. Met een laag inkomen

¹¹ De categorie "loontrekkenden en daarmee gelijkgestelden" omvat de arbeiders en de bedienden uit de privésector, de contractuelen en de statutairen uit de overheidssector en de zelfstandigen en hun helpende echtgenoten.

¹² De categorie "zonder beroepsactiviteit" omvat de werkzoekenden, de werklozen, de personen die een leefloon ontvangen, de arbeidsongeschikte personen, de studenten, enz.

¹³ De categorie "inactieve" omvat de werkzoekenden, de werklozen, de personen die een leefloon ontvangen, de arbeidsongeschikte personen, de studenten.

Het totale inkomen van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling is, volgens de online enquête, in meer dan driekwart van de gevallen, lager dan 2.000 euro. Volgens de in de dossiers verzamelde gegevens krijgt 76,8% minder dan 2.000 euro per maand. Het mediane totale inkomen van deze personen bedraagt 1.411,6 euro.

Tabel 7. Bedrag van het maandelijkse totale inkomen van de personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling

	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Minder dan 1.000€	14,8%	16,3%
1.000€ - 1.500€	40,6%	41,7%
1.500€ - 2.000€	21,4%	22,2%
2.000€ - 2.500€	9,9%	9,1%
2.500€ - 3.000€	7,9%	6,6%
3.000€ - 3.500€	3,5%	2,6%
Meer dan 3.500€	1,8%	1,5%

De bij de bemiddelingsdiensten verzamelde gegevens tonen gelijkaardige tendensen met een mediaan totaal inkomen van 1.359 euro. Er zijn iets meer personen met een inkomen van minder dan 2.000 euro per maand die een SBD raadplegen (80,2% tegenover 76,8% bij de advocaten). Personen in schuldbemiddeling worden dus gekenmerkt door een laag inkomen.

Tabel 8. Soort inkomen ontvangen door personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling

	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Vervangingsinkomens ¹⁴	64,9%	70,6%
Inkomsten uit arbeid	46,6%	40,3%

De personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling zijn iets meer vertegenwoordigd bij de hoogste inkomstenschijven, in vergelijking met de personen in CSB (23,2% tegenover 19,8% zou meer dan 2.000 euro per maand krijgen). Dit kan worden verklaard door het feit dat de personen die een beroep doen op een advocaat iets meer vertegenwoordigd zijn in de categorie "loontrekkenden en daarmee gelijkgestelden" dan de personen die een SBD raadplegen. De resultaten suggereren echter dat het gaat om werknemers met een laag inkomen.

Als we de mediane inkomens analyseren in het licht van de gezinssamenstelling, dan zouden de huishoudens die een SBD raadplegen in het kader van een schuldbemiddeling iets hogere inkomens hebben dan de huishoudens die een advocaat raadplegen, ongeacht of zij al dan niet kinderen hebben. Dit resultaat versterkt de hypothese dat de personen die een SBD raadplegen meer contact hebben met hulpcircuits wat hun de mogelijkheid biedt een beroep te doen op uiteenlopende en meerdere sociale steunmaatregelen.

Tabel 9. Bedrag van het maandelijkse inkomen van de personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling volgens het type huishouden

	Gegevens uit door de	Gegevens uit door de SBD
--	----------------------	--------------------------

¹⁴ De vervangingsinkomens omvatten de werkloosheidsuitkeringen, de vergoedingen voor ziekteverzekering, het pensioen, het leefloon, de gehandicaptenuitkeringen, de vergoedingen ontvangen naar aanleiding van een arbeidsongeval of een beroepsziekte, en de sociale bijstand.

	advocaten behandelde dossiers	behandelde dossiers
Huishoudens zonder kinderen	1.200,16€	1.250€
Huishoudens met (een) kind(eren)	1.742,26€	2.000€

In 2011 leefde 15,3% van de Belgische bevolking onder de armoedegrens. Als we het armoederisicopercentage in België analyseren, dan zien we dat dit veel hoger is voor alleenstaanden (21,4%), voor huurders (33,1%) of voor werklozen (37,8%) (Enquête EU-SILC, 2011). De populatie in schuldbemiddeling is inderdaad grotendeels samengesteld uit alleenstaanden, huurders en personen zonder beroepsactiviteit.

Uit de in tabel 10 hieronder vermelde mediane inkomens blijkt dat een aanzienlijk deel van de personen in schuldbemiddeling, ongeacht of de bemiddelaar een advocaat of een SBD is, onder de armoedegrens leeft. Met uitzondering van de alleenstaanden met een kind zijn alle andere soorten huishoudens in schuldbemiddeling oververtegenwoordigd bij de personen die onder de armoedegrens leven. Deze oververtegenwoordiging is merkkelijk groter voor koppels, ongeacht of ze al dan niet kinderen hebben.

De hierboven geformuleerde veronderstelling dat koppels zonder kinderen minder vertegenwoordigd zouden zijn in schuldbemiddeling omdat zij minder getroffen zouden worden door financiële moeilijkheden, blijkt niet juist te zijn gezien de resultaten van tabel 10. Koppels zonder kinderen in schuldbemiddeling zijn inderdaad sterk oververtegenwoordigd bij de personen die onder de armoedegrens leven. Daarom kunnen we veronderstellen dat koppels zonder kinderen in schuldbemiddeling veelal geen beroepsactiviteit hebben. Wat dus doorslaggevend lijkt, is niet dat ze geen kind ten laste hebben, maar wel dat ze geen betaald werk hebben.

Tabel 10. Bedrag van het maandelijks inkomen van de personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling volgens het type huishouden en de armoedegrens

	Armoedegrens in België ¹⁵ (% onder de armoedegrens)	Bedragen van de mediane inkomens van de door de advocaten behandelde dossiers (% onder de armoedegrens)	Bedragen van de mediane inkomens van de door de SBD'en behandelde dossiers (% onder de armoedegrens)
Alle soorten huishoudens	- (15,3%)	1.411,6€ (-)	1.359,33€ (-)
Alleenstaande volwassene (zonder kinderen)	1.000,4€ (21,4%)	1.170€ (29,7%)	1.250€ (28,9%)
Alleenstaande volwassene met één kind	1.300,5€ (38,5%)	1.397€ (37,7%)	1.521€ (34,2%)
Alleenstaande volwassene met twee kinderen	1.600,7€ (-)	1.650,9€ (47,4%)	2.000€ (37,8%)
(Echt)paar zonder kinderen	1.500,6€ (9,9%)	1.700€ (32,6%)	1.750€ (38,8%)

¹⁵ Enquête EU-SILC, 2011.

(Echt)paar met één kind	1.800,7€ (9,2%)	2.043,38€ (40%)	2.000€ (35,2%)
(Echt)paar met twee kinderen	2.100,8€ (8,5%)	2.126,7€ (47,2%)	2.330,7€ (42,4%)

Terwijl het aantal personen zonder beroepsactiviteit die een SBD raadplegen iets groter is dan degenen voor wie een advocaat optreedt, is het mediane inkomen van personen in SBD iets hoger ongeacht de gezinssamenstelling. Het al dan niet hebben van een beroepsactiviteit lijkt dus geen invloed te hebben op het bedrag van het inkomen van het gezin in schuldbemiddeling dat, voor een aanzienlijk deel, onder de armoedegrens leeft. De verklaring hiervoor zou zijn dat, hoewel de personen een beroepsactiviteit hebben, zij een laag inkomen hebben.

3.7. Schulden met betrekking tot een kredietovereenkomst frequenter

87% van de personen in schuldbemiddeling voor wie een advocaat optreedt heeft minstens één krediet lopen en kan dit niet terugbetalen. In deze groep worden merkkelijk meer kredieten afgesloten dan in de groep van personen die een beroep doen op een SBD (tabel 11). Het zou nuttig zijn om dezelfde analyses uit te voeren wat betreft de bedragen van de schuldenlast, maar met de huidige beschikbare gegevens is dit niet mogelijk¹⁶. Aan de hand van de jaarlijkse analyses van de door de SBD'en behandelde schuldbemiddelingsdossiers hebben wij echter reeds aangetoond dat de dossiers met minstens één krediet met een veel hogere schuldenlast geconfronteerd worden dan de dossiers zonder kredieten.

Tabel 11. Soorten schulden aangegaan door personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling

	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Minstens één schuld niet gerelateerd aan een kredietovereenkomst	95,7%	84,1%
Minstens één schuld gerelateerd aan een kredietovereenkomst	87%	54,7%

Als we kijken naar de soorten kredieten die aangegaan worden door de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling, dan zien we dat de kredietopeningen op kop staan, op de voet gevolgd door de leningen en de verkopen op afbetaling. Omgekeerd zien we dat bij de personen die een SBD raadplegen de leningen en de verkopen op afbetaling het vaakst worden aangegaan. In beide gevallen worden de hypothecaire kredieten als laatste en in geringe mate genoemd.

Tabel 12. Soorten (al dan niet achterstallige) kredieten aangegaan door personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling¹⁷

	Gegevens uit door de	Gegevens uit door de SBD
--	----------------------	--------------------------

¹⁶ Via de bij de Waalse SBD'en uitgevoerde enquête is het mogelijk om de totale schuldenlast van de huishoudens te berekenen. De bij de Vlaamse SBD'en uitgevoerde enquête laat dergelijke nauwkeurigheid niet toe; zij vraagt de bemiddelaars naar de klassen van de schuldenbedragen, zonder een onderscheid te maken in het soort schuldenlast (al dan niet gerelateerd aan een kredietovereenkomst).

¹⁷ Ter vergelijking, in 2011 had minstens 58% van de meerderjarige bevolking één kredietopening, had 23% minstens één lening op afbetaling, had 5% minstens één verkoop op afbetaling en had 33% minstens één hypothecair krediet. We zien dus dat de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling vaker een kredietopening of een lening of een verkoop op afbetaling zijn aangegaan vergeleken met de Belgische meerderjarige bevolking. Ze hebben daarentegen minder vaak een hypothecair krediet afgesloten. Merk ook op dat er veel minder personen in schuldbemiddeling bij een SBD kredietopeningen zijn aangegaan vergeleken met de Belgische meerderjarige bevolking.

	advocaten behandelde dossiers	behandelde dossiers
Kredietopeningen	72%	32,2%
Verkopen of leningen op afbetaling	58,1%	38,4%
Hypothecaire kredieten	7,6%	6,9%

Het blijkt dan ook zeer duidelijk dat de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling vaker een krediet hebben lopen, ongeacht het soort krediet. Zo zouden twee keer zoveel van deze personen minstens één kredietopening hebben afgesloten in vergelijking met de personen voor wie een SBD optreedt. De vraag die rijst is hoe het zit met de situatie van de personen op het ogenblik dat het krediet wordt toegekend. Het grootste deel van de kredieten die zijn toegekend aan de door een advocaat gevolgde personen kan tekenend zijn voor vroegere gunstigere situaties, onder meer in termen van beroepsactiviteit of inkomsten, die de toegang tot het krediet hebben mogelijk gemaakt. Verliest men bijvoorbeeld zijn baan, dan moet nog wel de lening telkens op de vervaldagen verder afbetaald worden, waardoor het steeds moeilijker wordt om het hoofd boven water te houden. We kunnen dan ook aannemen dat de advocaten vaker worden geraadpleegd door personen die hun baan verloren hebben, onder meer als gevolg van de collectieve ontslagen van de afgelopen jaren¹⁸. Gezien het kleinere aandeel van kredieten bij de personen die een SBD raadplegen, kunnen we tevens veronderstellen dat een groot aantal van hen minder toegang tot het krediet heeft gehad wegens hun precairere financiële beginsituatie. Een andere hypothese is dat zij, op culturele gronden, en ongeacht de beginsituatie, minder een beroep doen op krediet.

3.8. Financiële problemen gerelateerd aan een "levensgebeurtenis" of beheerproblemen?

De vraag wat de financiële moeilijkheden veroorzaakt, is essentieel om deze situaties te begrijpen en te voorkomen. Idealiter zou zij moeten worden beantwoord aan de hand van gesprekken met de betrokkenen. Aangezien we die mogelijkheid niet hadden, hebben wij aan de professionals uit de schuldbemiddeling gevraagd welke elementen volgens hen de financiële problemen veroorzaken. Dankzij deze, weliswaar nog niet optimale, manier van werken, kunnen een aantal denkpijlers naar voren geschoven worden.

De naar de advocaten gestuurde online enquête geeft een betrouwbaar idee van de voornaamste elementen die aan de basis liggen van de situatie van overmatige schuldenlast, aangezien alle deelnemers deze vraag hebben beantwoordt. Als elementen die het vaakst de financiële problemen veroorzaken, worden genoemd: de moeilijkheden om een budget te beheren, een levensstijl die niet in overeenstemming is met het inkomen en te lage inkomsten om in de levensbehoeften van het huishouden te voorzien.

De geraadpleegde dossiers inzake collectieve schuldenregeling vermelden niet vaak de specifieke oorsprong van de financiële moeilijkheden. We hebben de oorsprong van de overmatige schuldenlast slechts in één geraadpleegd dossier op twee kunnen vaststellen; deze gegevens moeten daarom met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Als specifieke oorsprong van de overmatige schuldenlast worden in de dossiers vooral persoonlijke gebeurtenissen, de zogenaamde "levensgebeurtenissen", en problemen bij budgetbeheer

¹⁸ Zie de laatste statistieken van de FOD Werkgelegenheid in verband met de collectieve ontslagen voor de jaren 2012 en 2013 (<http://www.emploi.belgique.be/moduleTab.aspx?id=493&idM=218>). In de periode van januari 2012 tot december 2012 werd een groot aantal herstructureringen aangekondigd (Bekaert Carsid, Ford, Duferco en NLMK). Tijdens deze periode werden 16.707 werknemers in de drie gewesten van het land in kennis gesteld van de plannen om over te gaan tot collectief ontslag. In de periode van januari 2013 tot september 2013 vonden er een aantal grote herstructureringen plaats (Arcelor Mittal Belgium NV, Caterpillar Belgium NV, Ford Genk, Tenneco Automotive Europe, Danone, Media Markt Saturn et TNT Express). Tijdens deze periode werden 7.691 werknemers in kennis gesteld van de plannen om over te gaan tot collectief ontslag

genoemd. Op kop staan: een ziekte, problemen bij het beheer, verlies van werk van een gezins- of familielid of een scheiding. Gevolgd door: te lage inkomsten om in de levensbehoeften van het huishouden te voorzien en, in mindere mate, een levensstijl die niet in overeenstemming is met de inkomsten van het gezin.

Tabel 13. Frequentie van de elementen die aan de basis liggen van de financiële moeilijkheden van de personen voor wie een advocaat of een SBD optreedt in het kader van een schuldbemiddeling¹⁹

	Gegevens uit door de advocaten behandelde dossiers	Gegevens uit de online enquête bij de advocaten	Gegevens uit door de SBD behandelde dossiers
Frequentie 1	Ziekte van de hoofdaanvrager of van een ander lid van het huishouden	Moeilijkheden om zijn budget te beheren	Moeilijkheden om zijn budget te beheren
Frequentie 2	Moeilijkheden om zijn budget te beheren	Levenswijze niet in overeenstemming met het inkomen	Te lage inkomens om de basisbehoeften van het huishouden te dekken
Frequentie 3	Verlies van werk van de hoofdaanvrager of van de echtgenoot/-ote of samenwonende	Te lage inkomens om de basisbehoeften van het huishouden te dekken	Levenswijze niet in overeenstemming met het inkomen
Frequentie 4	Scheiding/chtscheiding	Scheiding/chtscheiding	Ziekte van de hoofdaanvrager of van een ander lid van het huishouden
Frequentie 5	Faillissement of schuldenlast verbonden aan een activiteit als zelfstandige	Verlies van werk van de hoofdaanvrager of van de echtgenoot/-ote of samenwonende	Scheiding/chtscheiding
Frequentie 6	Te lage inkomens om de basisbehoeften van het huishouden te dekken	Ziekte van de hoofdaanvrager of van een ander lid van het huishouden	Verslaving: alcohol, drugs, geneesmiddelen, gokken, ...
Frequentie 7	Overlijden	Faillissement of schuldenlast verbonden aan een activiteit als zelfstandige	Verlies van werk van de hoofdaanvrager of van de echtgenoot/-ote of samenwonende
Frequentie 8	Levenswijze niet in overeenstemming met het inkomen	Verslaving: alcohol, drugs, geneesmiddelen, gokken, ...	Faillissement of schuldenlast verbonden aan een activiteit als zelfstandige
Frequentie 9	Borgstelling voor een vriend, een gezinslid, hoofdelijke medeschuldenaar	Borgstelling voor een vriend, een gezinslid, hoofdelijke medeschuldenaar	Overlijden

¹⁹ Voor deze variabele hebben wij geen cijfergegevens inzake frequentie, maar wel een rangschikking in volgorde van frequentie.

Frequentie 10	Verslaving: alcohol, drugs, geneesmiddelen, gokken, ...		Borgstelling voor een vriend, een gezinslid, hoofdelijke medeschuldenaar
---------------	---	--	--

Hoe kunnen we verklaren dat de antwoorden over personen die een beroep doen op een advocaat verschillen naargelang de gegevensbron? In het kader van de online enquête beschikken wij over gegevens over de subjectieve beoordeling van de situatie door de bemiddelaar. In de geraadpleegde dossiers wordt de oorsprong van de overmatige schuldenlast voornamelijk toegelicht in het verzoekschrift. Ofwel laat de advocaat in het ingediende verzoek om collectieve schuldenregeling aan de verzoeker de mogelijkheid om zijn mening te geven en voegt hij hieraan een persoonlijke nota toe, ofwel neemt hij de woorden van de verzoeker over. Deze toelichting schetst, in de meeste gevallen, een opeenvolging van persoonlijke gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan tijdens de maanden of zelfs tijdens de jaren voorafgaand aan de indiening van het verzoekschrift. De verschillen tussen de antwoorden van de online enquête en de gegevens in de CBR-dossiers zouden verklaard kunnen worden doordat de verzoeker meer geneigd is exogene gebeurtenissen te noemen om zijn situatie te verklaren dan dat hij geneigd is om bepaalde van zijn competenties in vraag te stellen of zich af te vragen of zijn levensstijl wel in overeenstemming is met zijn inkomsten. Dit blijft uiteraard een hypothese.

Als we afgaan op het oordeel van de bemiddelaar (advocaat of SBD), dan worden situaties van overmatige schuldenlast het vaakst veroorzaakt door de moeilijkheden van de persoon om een budget te beheren (door onwetendheid, gebrek aan opleiding, enz.). De twee volgende elementen die aan de basis liggen van overmatige schuldenlast worden in bijna dezelfde mate genoemd: namelijk een levensstijl die niet in overeenstemming is met de inkomsten en het feit dat de inkomsten te laag zijn om in de levensbehoeften van het huishouden te voorzien.

Terwijl volgens de bemiddelaars de informatie over het opleidingsniveau van de personen in schuldbemiddeling niet essentieel is, lijkt het feit dat de overmatige schuldenlast voornamelijk veroorzaakt wordt door de moeilijkheden van de persoon om een budget te beheren, het tegendeel te bewijzen. Zoals wij hierboven hebben vermeld is dit opleidingsniveau een indicatie voor de rekenvaardigheden en de financiële kennis van de persoon en voor de mate waarin hij in staat is om op een situatie te anticiperen of om inkomsten en uitgaven te ramen, allemaal elementen die in verband gebracht kunnen worden met de financiële moeilijkheden van deze persoon. Deze beheerproblemen kunnen echter hun grond vinden in andere factoren zoals herhaalde nalatigheden, die helemaal geen verband houden met het opleidingsniveau van de persoon.

Bij wijze van besluit

Deze presentatie had als doel het sociaaleconomisch profiel en het schuldenlastprofiel te analyseren van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling. Dit profiel werd vergeleken met dat van de personen in schuldbemiddeling bij een SBD.

Bij dit omvangrijke onderzoek werd gestreefd naar een zo groot mogelijke diversiteit. De voorgestelde resultaten zijn afkomstig van 461 schuldbemiddelingsdossiers die advocaten in alle Belgische gerechtelijke arrondissementen in 2012 behandeld hebben, van 5.868 dossiers die de door de Vlaamse Gemeenschap erkende schuldbemiddelingsdiensten in 2011 en de door het Waals Gewest erkende schuldbemiddelingsdiensten in 2012 behandeld hebben en van een enquête die in 2012 bij over het hele Belgische grondgebied werd uitgevoerd bij advocaten die aan schuldbemiddeling deden.

Hoewel men zou denken dat het sociodemografisch profiel van de personen voor wie een advocaat optreedt in het kader van een schuldbemiddeling in termen van leeftijd en sociale klasse sterk verschilt van dat van de personen die een beroep doen op een schuldbemiddelingsdienst toont dit onderzoek aan dat dit niet het geval is.

Zo lijken de sociodemografische gegevens die in deze verschillende enquêtes onderzocht werden, rekening houdend met de observatieomstandigheden, gedeeltelijk te verklaren waarom in het kader van een schuldbemiddeling voor een bepaalde professional (SBD of advocaat) gekozen werd. De sociodemografische profielen lijken voor alle personen in schuldbemiddeling hetzelfde in termen van leeftijd, totaal inkomen, soorten ontvangen inkomsten en armoedegraad. Er zijn duidelijke verschillen in het soort woning (bij de SBD'en wonen er meer personen in een sociale woning of een woning met een middelhoge huur), het opleidingsniveau (bij de SBD'en hebben meer personen hun middelbare studies beëindigd), de gezinssamenstelling (bij de SBD'en zijn er minder koppels met (een) kind(eren) en het beroepsstatuut (bij de SBD'en zijn er meer personen zonder beroepsactiviteit).

Dat personen in financiële moeilijkheden eerder een beroep doen op een advocaat dan op een schuldbemiddelaar die bij een SBD werkt, zou deels verklaard kunnen worden, niet door sociodemografische kenmerken, maar wel door het soort schuldenlast en het soort aangegaan krediet. Uit de resultaten blijkt dat er meer kredieten (ongeacht het soort krediet) zijn afgesloten door personen voor wie een advocaat optreedt dan door personen die een beroep doen op een SBD. We kunnen ook veronderstellen dat de schuldenlast van de personen die een beroep doen op een advocaat hoger is. Volgens de resultaten van de bij de SBD'en gevoerde enquêtes hebben de personen die een krediet zijn aangegaan, een zwaardere schuldenlast dan degenen die geen krediet zijn aangegaan.

Hoe kiezen personen in financiële moeilijkheden voor het soort schuldbemiddelaar (SBD of advocaat)? Op welke criteria baseren ze zich (van horen zeggen, hun relatie met de sociale bijstand, hun kijk op de gerechtelijke procedures, culturele weerstand, persoonlijke vereisten enz.)? Deze vraag moet nog worden onderzocht: het antwoord zal helpen om een betere kijk te krijgen op de personen in schuldbemiddeling en om na te gaan in hoeverre de procedures afgestemd zijn op de personen die ervan gebruik maken. Om deze vraag te beantwoorden zal een kwalitatieve enquête gehouden moeten worden met als doelgroep de personen in financiële moeilijkheden zelf.

Dat een beroep gedaan wordt op een bepaald type professionele schuldbemiddelaar zou verklaard kunnen worden door verschillende andere hypothesen. Een eerste verklaring zou kunnen liggen in het sociaal statuut van de professional of in een grotere eerbied voor advocaten. Een tweede verklaring zou kunnen liggen in het statuut van de professional zelf: een vrij beroep tegenover een professional die vaak geassocieerd wordt met de structuren van sociale bijstand. Een andere hypothese kan zijn dat personen zich tot een bepaalde professional wenden naargelang het soort procedure dat deze professional gewoonlijk hanteert: niet-gerechtigde bemiddeling versus collectieve schuldenregeling. Of naargelang hoe doeltreffend de personen de procedure vinden: niet-gerechtigde bemiddeling versus collectieve schuldenregeling. Deze twee laatste hypothesen kunnen echter in twijfel getrokken worden omdat het weinig waarschijnlijk is dat de personen, voordat ze in schuldbemiddeling gaan, voldoende kennis hebben van de verschillende soorten bemiddeling, met uitzondering misschien van de personen die veel contact hebben met maatschappelijke diensten zoals OCMW's. Tot slot kan de keuze voor een bepaald type professional verklaard worden door culturele gewoonten: het gebruik van sociale bijstand versus het gebruik van andere hulpnetwerken, waaronder het eigen sociale netwerk. Deze laatste hypothese wordt ondersteund door twee resultaten. Enerzijds maken personen in schuldbemiddeling bij een

SBD twee keer meer gebruik van sociale woningen of woningen met een middelmatige huur. Anderzijds zien we dat het publiek dat een beroep doet op een SBD, hoewel het meer personen zonder beroepsactiviteit telt, voor het grootste deel, een inkomen heeft dat hoger is dan de personen die een advocaat raadplegen. En dit, ongeacht de gezinssamenstelling. Deze twee resultaten suggereren dat de personen die zich tot een SBD wenden contact hebben met netwerken die meer een beroep doen op sociale bijstand. Via deze netwerken zouden zij vaker informatie en meer sociale voordelen krijgen dan personen die zich tot een advocaat wenden.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat gespecialiseerde schuldbemiddelaars (advocaat of SBD) vaak ingeschakeld worden door personen die tot een gezin met een laag inkomen behoren, een laag opleidingsniveau hebben, geen beroepsactiviteit hebben of een laag kwalificatieniveau hebben. Een andere gegevensbron bevestigt deze bevindingen. Het Observatorium heeft een enquête gehouden over de financiële kennis, de kijk op krediet en de financiële moeilijkheden van de Belgische huishoudens. Roman Duvivier zal in dit verband enkele resultaten voorstellen. 492 respondenten op deze enquête lieten weten dat zij zich de afgelopen 12 maanden tot een professional hebben gewend in verband met hun schulden of dat zij in (niet-gerechtigde of gerechtigde) schuldbemiddeling zijn. Deze personen hebben het volgende profiel: de helft alleenstaanden (50%), de helft personen zonder beroepsactiviteit (53%), bijna 80% personen tussen de 25 en de 55 jaar en bijna 60% personen die geen studies gevolgd hebben na het hoger secundair onderwijs. Deze enkele resultaten ondersteunen dus de conclusies van de in dit document voorgestelde enquêtes.

De financiële moeilijkheden treffen alle soorten huishoudens, alle sociale categorieën, hoewel er ongelijkheden worden vastgesteld in de frequentie en de omvang van deze financiële moeilijkheden. Op basis van de enquête hierboven die uitgevoerd werd bij de Belgische bevolking en voorgesteld werd door Romain Duvivier, kunnen we stellen dat van de personen die oordelen dat ze met ernstige financiële moeilijkheden kampen een groot deel een diploma hoger of universitair onderwijs (12%) en een beroepsactiviteit (54%) heeft.

Onze resultaten tonen dat de personen in schuldbemiddeling een specifiek profiel hebben. Maar hoe zit het met de personen met een hoog inkomen of een hoog diploma die met financiële moeilijkheden kampen? Deze resultaten suggereren dat ze zich zeer zelden tot gespecialiseerde hulpcircuits wenden. Er kan verondersteld worden dat ze een beroep doen op andere kanalen "met minder connotatie" om hun financiële problemen te beheren. Een andere hypothese kan zijn dat ze zich niet tot gespecialiseerde schuldbemiddelaars wenden, maar proberen om zelf oplossingen te vinden of een beroep doen op hun interprofessioneel netwerk (financiële professionals die niet gespecialiseerd zijn in schuldbemiddeling, vrienden, enz.). Deze personen zouden op die manier over een groter aantal en meer diverse economische, culturele, sociale, enz. middelen beschikken dan de personen die een beroep doen op SBD'en of advocaten-bemiddelaars. Deze middelen zouden hen dus in staat stellen om hun financiële problemen het hoofd te bieden. Bij verlies van werk, scheiding of ziekte zouden deze middelen hen helpen om langer financieel het hoofd boven water te houden of om opnieuw een evenwicht te vinden zodat ze geen beroep hoeven te doen op schuldbemiddeling. Deze sterke hypothese moet nog worden geverifieerd.

Merk ten slotte op dat - de vraag over de elementen die aan de basis liggen van financiële moeilijkheden buiten beschouwing gelaten - de gegevens die via de online enquête verzameld werden bij advocaten (subjectieve beoordeling) en de gegevens afkomstig van de door een advocaat beheerde schuldbemiddelingsdossiers (objectieve gegevens) identieke trends tonen. Het onderzoek waarbij naast objectieve gegevens ook meer subjectieve gegevens verzameld werden, is op die manier zeer vruchtbaar en relevant gebleken.